

Zmena v povolaniach a mzdová nerovnosť: európsky monitor pracovných miest 2017

Úvod

Zamestnanosť v EÚ sa v priebehu roku 2016 nakoniec vrátila na rovnakú úroveň ako pred svetovou finančnou krízou. Oživenie, ktoré sa začalo v roku 2013, viedlo k čistej tvorbe ôsmich miliónov nových pracovných miest. Väčšina tejto čistej novej zamestnanosti bola vytvorená v službách, ale výrazné oživenie nastalo aj v zamestnanosti vo výrobe, kde vzniklo približne 1,5 milióna nových pracovných miest.

Táto šiesta výročná správa európskeho monitora pracovných miest sa podrobne zaoberá nedávnymi zmenami (od druhého štvrťroka 2011 do druhého štvrťroka 2016) v zamestnanosti na úrovni členských štátov a súhrnne na úrovni EÚ. V 1. časti správy sa uplatňuje „prístup založený na pracovných miestach“ na kvantitatívny (koľko pracovných miest a v ktorých odvetviach bolo vytvorených alebo zrušených) a kvalitatívny (aké druhy pracovných miest to boli, najmä z hľadiska priemerného hodinového zárobku) opis zmien v zamestnanosti. V 2. časti, ktorá je analytickejšim oddielom, sa preberá úloha, ktorú zohrávajú povolania pri štruktúrovaní európskej mzdovej nerovnosti a do akej miery prispeli pozorované modely polarizácie a zlepšovania pracovných miest k trendom mzdovej nerovnosti v poslednom desaťročí.

Politické súvislosti

Stratégia EÚ Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu zahŕňa záväzok posilňovať vysokú úroveň zamestnanosti a produktivity. Znamená to obnoviť dôraz na ciele stanovené v skoršej lisabonskej stratégii zamerané na zvyšovanie počtu a kvality pracovných miest. Na riešenie problému neúnosne vysokej miery nezamestnanosti je potrebných viac pracovných miest. Európa však potrebuje aj lepšie a produktívnejšie pracovné miesta, ak má byť opäť úspešná v zlepšovaní životnej úrovne svojich občanov v rozvíjajúcej sa integrovanej globálnej ekonomike. V balíku opatrení Európskej komisie z roku 2012 pre oblasť zamestnanosti („Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest“) sa uvádzajú

niektoré odvetvia, v ktorých sa predpokladá najpravdepodobnejší rast zamestnanosti: zdravotnícke služby, informačné a komunikačné technológie, osobné služby a služby pre domácnosti, ako aj sľubná, aj keď ťažko definovateľná kategória tzv. zelených pracovných miest. V rámci prístupu založenom na pracovných miestach prijatom v tejto správe sa poskytujú aktuálne údaje o úrovniach zamestnanosti a kvalite pracovných miest v rozvíjajúcich sa i upadajúcich odvetviach a povolaniach.

Prístup založený na pracovných miestach zaviedol v deväťdesiatych rokoch minulého storočia v USA nositeľ Nobelovej ceny Joseph Stiglitz a upravili Erik Olin Wright a Rachel Dwyerová. Konkrétna otázka, ktorú táto skoršia americká práca riešila – dosiahol sa rast počtu pracovných miest na úkor ich kvality? – sa časom spresňovala. Prístup založený na pracovných miestach sa používa najmä na posúdenie, do akej miery sú štruktúry zamestnanosti vo vyspelých ekonomikách polarizované, či vedú k znižovaniu počtu stredne platených pracovných miest alebo k zvyšovaniu ich kvality, keďže ponuka vysoko kvalifikovaných pracovníkov rastie. V rozsahu, v akom sa javí polarizácia zamestnanosti na niektorých trhoch práce, sa tento výskum tiež spája s väčšími obavami z rastúcej nerovnosti.

Hlavné zistenia

Zmeny v zamestnanosti, 2011 – 2016

- V druhom štvrťroku 2016 bolo v EÚ zamestnaných o osem miliónov ľudí viac než tri roky predtým. Rast zamestnanosti od roku 2013 len mierne prispel k dobre plateným pracovným miestam. Došlo aj k masívnemu rastu nízko a stredne platených pracovných miest, čo zodpovedá spotrebou motivovanému oživeniu.
- V rámci dlhšieho obdobia (od konca deväťdesiatych rokov) lepšie platené pracovné miesta naďalej rástli rýchlejšie v porovnaní s pracovnými miestami vo zvyšku rozdelenia miezd. Toto bolo podobné v období recesie, ako aj bez recesie.

- Teraz je viac ako 7 z 10 pracovných miest v EÚ v službách, čo je odvetvie, ktoré samotné vytvorilo v EÚ od roku 2011 vyše 8 miliónov pracovných miest. Nedávny rast zamestnanosti v odvetví služieb bol polarizovaný asymetricky s vyššími prírastkami pracovných miest na hornej a spodnej priečke rebríčka rozdelenia miezd.
- Od roku 2013 vzrástla aj zamestnanosť vo výrobe o 1,5 milióna pracovných miest. Väčšina tohto prírastku bola v oblasti inžinierskych, odborných a manažérskych pracovných miest v hornom mzdovom kvintile, a nie v tradičnejších robotníckych funkciách. Úmerne k tomu boli hlavnými príjemcami čistej novej zamestnanosti vo výrobe krajiny z EÚ13 (ktoré sa k EÚ pripojili v roku 2004).
- V mnohých rýchlejšie rastúcich významných pracovných miestach sa výrazne zvýšil podiel starších zamestnancov, čo naznačuje, že predĺžený pracovný život a vyšší vek odchodu do dôchodku sú rovnako dôležité pri vysvetľovaní nedávneho rastu zamestnanosti ako akákoľvek obnova dynamiky trhu práce.

Zmena v povolaniach a mzdová nerovnosť

- Povolania zohrávajú významnú úlohu v štruktúrovaní mzdovej nerovnosti v Európe. Čiastočne je to preto, lebo povolania sprostredkujú účinok iných faktorov na mzdovú nerovnosť, napr. ľudského kapitálu, spoločenskej triedy a segregácie podľa rodu alebo veku. Ale povolania majú aj vlastný účinok na mzdovú nerovnosť, pravdepodobne v dôsledku osobitných mechanizmov, akými sú udeľovanie licencií, osvedčení alebo systémy učňovskej prípravy.
- Hoci sú v celej Európe veľké rozdiely v úrovniach mzdovej nerovnosti, povolania predstavujú pozoruhodne podobný základ pre rozdelenie miezd vo všetkých krajinách. Rozdelenie odchýlky miezd medzi povolaniami a v rámci povolání a hierarchia miezd podľa povolání (ktoré povolania sú lepšie platené a ktoré menej) sú v podstate rovnaké vo všetkých krajinách. Čo sa v krajinách naozaj líši, sú skutočné rozdiely medzi mzdami vyplácanými podľa povolania a rozsah, v akom sú zoskupené do širších tried alebo prepojené s rozdielmi v ľudskom kapitáli.
- Napriek prehlbovaniu a zovšeobecneniu polarizácie pracovných miest v Európe v situácii veľkej recesie nebola dynamika v povolaniach hybnou silou vývoja mzdovej nerovnosti v poslednom desaťročí. Zmeny v rozdelení miezd v rámci povolání boli oveľa viac dôsledkom všeobecných trendov mzdovej nerovnosti než dôsledkom zmeny v mzdách vyplácaných podľa rôznych povolání alebo zmeny v štruktúre povolání.

Ďalšie informácie

Správa *Occupational change and wage inequality: European Jobs Monitor 2017* (Zmena v povolaniach a mzdová nerovnosť: európsky monitor pracovných miest 2017) sa nachádza na: <http://eurofound.europa.eu/publications>.

Ďalšie informácie poskytnete vedúci výskumu Enrique Fernández-Macías na adrese efe@eurofound.europa.eu